

Studieavdelingen

Referanse

2022/18546-EIDA

Dato

25.01.2023

Svar fra Det medisinske fakultet: Høring om NOU 2022:17 "Veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskoler"

Vi viser til brev fra Universitetsledelsen 5. januar 2023, der fakultetene inviteres til å gi innspill på NOU 2022:17 *Veien inn – ny modell for opptak til universiteter og høyskoler*.

Det medisinske fakultet ønsker i stor grad de foreslåtte endringene i dagens opptakssystem velkommen. Vi ser det som positivt at man opprettholder en nasjonalt forankret kvalifiseringsordning for tilgang til høyere utdanning ved videreføring av generell studiekompetanse som hovedkriterium for opptak.

Forslaget til nye rangeringsregler

Videre støtter også fakultetet de forholdsvis store forslagene til endringer i rangeringsreglene, ved at man tar bort tilleggspoeng i opptaket som ikke er faglig fundert. I dagens ordning er det en ikke ubetydelig andel søkere til vårt fakultet som egentlig ønsker å studere medisin, men som grunnet for lavt antall skolepoeng tar opp studieplasser på odontologistudiet og bachelorprogrammet i ernæring for å samle alderspoeng og tilleggspoeng for avlagt høyere utdanning. Dette bidrar til frafall fra de aktuelle utdanningene etter første studieår, og vi forventer at en ny ordning etter utvalgets anbefaling vil medføre at flere av plassene fylles med studenter som ønsker å gjennomføre utdanningen.

Vi anbefaler at tilleggspoeng for førstegangstjeneste også fjernes, ettersom ikke alle søkere har anledning til å gjennomføre denne, for eksempel av helsemessige årsaker. Dette reduserer mangfoldet i søkermassen. Videre blir heller ikke alle tjenestedyktige kalt inn til førstegangstjeneste, og ved bortfall av andre former for tilleggspoeng, vil dette ha forholdsmessig mye å si for søkerens konkurransepoeng.

Et annet forslag i utredningen er at søkere ikke lenger skal ha anledning til å benytte seg av forbedrede karakterer i fag de allerede har tatt i videregående skole i noen form. I dagens ordning kan søkere konkurrere med forbedrede karakterer i ordinær kvote, og utvalget påpeker at en slik ordning favoriserer de mest økonomisk ressurssterke søkerne, som har råd til å vente med å starte høyere utdanning og/eller kan betale for dyre forbedringskurs på det private markedet. Utredningen legger i sine forslag til grunn at søkere i fremtiden vil kunne benytte seg av karakterer i **nye** fag tatt etter videregående skole, men kun for søknad til utdanninger der disse fagene har status som spesielt opptakskrav. Utvalget påpeker at dette kan bli utfordrende dersom elever velger bort for eksempel realfag i videregående skole

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Det medisinske fakultet
Telefon 55582086
post.med@uib.no

Postadresse
Postboks 7804
5020 Bergen

Besøksadresse
Armauer Hansens hus,
Haukelandsveien 28
Bergen

Saksbehandler
Eirik Dalheim
55 58 20 86

til fordel for «enklere» fagsammensetning, og deretter avlegger realfagene etter videregående skole for maksimal høy poengsum til populære utdanninger som krever en slik fagkombinasjon. Dette vil i så fall videreføre utfordringene med at systemet favoriserer økonomisk ressurssterke elever.

Dette punktet er relevant for våre profesjonsstudier, som har høye søkertall og tilhørende høye poenggrenser. Disse utdanningene benytter matematikk, fysikk og kjemi (MEROD) som spesielt opptakskrav, og særlig medisin har et høyt karakterpress. Vi deler derfor utvalgets bekymring, og støtter forslaget om at Kunnskapsdepartementet følger med på effektene av ordningen med forbedring etter videregående i nye fag, dersom den innføres.

Opptaksprøvekvotens størrelse

I forslaget fra utvalget legges det opp til at det skal være to kvoter i fremtidige opptak til høyere utdanning – en karakterkvote som omfatter ca. 80 % av søkerne til hver utdanning, og en opptaksprøvekvote for de resterende 20 %.

Størrelsesforholdet mellom kvotene begrunner utvalget med andel av søkere i dagens ordning som enten ikke kan poengberegnes, eller søker med karaktergrunnlag forbedret etter videregående skole. Dette er de gruppene som antas av utvalget å være mest aktuelle for opptaksprøveordningen.

Vi antar imidlertid at opptaksprøvekvoten vil ha økt etterspørsel fra søkere utenfor disse gruppene, ettersom alle ordninger for tilleggspoeng i opptaket foreslås tatt bort. Vi stiller derfor spørsmål ved om 20 % er tilstrekkelig for behovet, eller om opptaksprøvekvoten burde være noe høyere ved innføring, for eksempel 30 %. En for liten kvote vil trolig medføre økt karakterpress i videregående skole, og medføre at mange elever må fatte karrierevalg før de egentlig er klare for dette.

I tillegg støtter vi anbefalingen om at kvotens størrelse vurderes de første årene i en eventuell ny ordning, inkludert om kvoten behøver å være lik for alle utdanninger.

Vennlig hilsen

Marit Øilo
visedekan for utdanning

Ørjan Leren
seksjonssjef

Ida Fauskanger

Referanse

2022/18546-INGVSTR

Dato

06.02.2023

Svar fra Det juridiske fakultet: Høring - NOU 2022:17 Veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskoler

Innledende merknader

Masterstudiet i rettsvitenskap ved UiB er et studieprogram med svært stor konkurranse om plassene, og karaktersnittet som kreves for å komme inn er høyt og stadig stigende. Fakultetet utdanner jurister til en rekke viktige myndighetsorganer, noe som stiller spørsmål knyttet til mangfold i studentmassen i en særstilling. Det er viktig for oss at UiBs høringsuttalelse reflekterer dette.

Det er viktig at opptakssystemet gir en fordeling som oppleves som rettferdig. Samtidig er det viktig at systemet ikke forsterker eksisterende sosioøkonomiske skjevheter fra grunnskole og videregående utdanning. Vi ser fordeler med å fjerne tilleggspoeng og mulighet for å forbedre karakterer fra VGS. Samtidig er det et dilemma at karakterpresset blir flyttet til videregående skole. Hvor egnet den foreslåtte opptaksprøvekvoten er til å motvirke dette vil vise seg. Det er videre viktig at utfordringene med subjektivitet i karaktersettingen på VGS og sosial ulikhet i utdanningssystemet tas tak i.

På vårt studium er det generelt lite frafall, og dagens system fungerer slik sett godt ved å sikre oss studenter med forutsetninger for å gjennomføre studiet. Som nevnt er imidlertid mangfoldet i studentmassen en særlig viktig problemstilling for oss, og sånn vi ser det inneholder ikke utvalgets forslag effektive tiltak mot mangfoldsproblematikken. En ordning vi kunne ønsket ville for eksempel vært å åpne for at det kan gis tilleggspoeng for søkere med relevant høyere utdanning.

Poeng

Vi er positive til fjerning av alderspoeng og andre tilleggspoeng, og at det ikke skal gis poeng for bestemte programfag på VGS. Vi støtter et rendyrket fokus på kvalifikasjoner i opptakssystemet.

Vi støtter også flertallets forslag om at det ikke gis tilleggspoeng for gjennomført førstegangstjeneste, men at ordningen med å reservere studieplass kan gjøres romsligere.

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Det juridiske fakultet
Telefon 55589500
post.jurfa@uib.no

Postadresse
Postboks 7806
5020 Bergen

Besøksadresse
Magnus Lagabøtesplass 1,
5010 Bergen
Bergen

Saksbehandler
Ingvild Jangaard Strand
55589596

Opptaksprøvekvoten

Vi er i utgangspunktet positive til forslaget om å innføre en opptakskvote basert på resultatene fra en standardisert prøve. Siden prøven skal brukes til rangering av allerede kvalifiserte søkere kan navnet som brukes nå oppleves som misvisende, i tillegg til at det er uheldig å ha to ulike ting som begge omtales som «opptaksprøve». Begrepet «rangeringsprøve» kan kanskje være mer treffende.

Vi er samtidig bekymret for at aktørene som i dag tilbyr privatisteksamen vil begynne å ta betalt for opplæring spisset mot opptaksprøven, som vil motvirke den ønskede effekten å utjevne sosiale forskjeller. Departementet må være følge med på omfanget av slike tilbud og i hvilken grad det utgjør et problem.

Hvis den foreslåtte ordningen med opptaksprøvekvote blir vedtatt går vi ut ifra at det vil bli nye muligheter til å gi innspill rundt utformingen av prøven.

Supplerende rangeringskriterier

Det juridiske fakultet er positive til forslaget om å åpne for at institusjonene kan ta i bruk supplerende rangeringskriterier som omtalt i kapittel 6.3.1. Det er for tidlig å si om det vil være aktuelt for oss å benytte oss av dette. Å gjennomføre for eksempel en egen opptaksprøve blant kvalifiserte søkere for å finne de best egnede vil ha en betydelig kostnad, som må veies opp mot de potensielle fordelene en slik ordning vil kunne ha.

Bruk av spesielle kvoter

Det juridiske fakultet er positive til at det åpnes opp for å bruke spesielle kvoter, og spesifikt kvoter for kjønn. Det fremstår som et tiltak som er bedre egnet til å oppnå det ønskede formålet enn dagens ordning med kjønnspoeng. På masterstudiet i rettsvitenskap er det stor kjønnsubalanse, og vi utelukker ikke at det kan bli aktuelt å benytte seg av kvoter for kjønn dersom endringene i opptakssystemet leder til enda større ubalanse enn det vi allerede har.

Vi vurderer det også som positivt om det åpnes opp for distriktskvotering, for å sikre at fremtidens jurister ikke alle rekrutteres fra bynære områder.

Ellers

UiB får vurdere om det er aktuelt å spille inn mulige utilsiktede effekter ved kjønnskvote. Som kjent kan enhver endre sitt juridisk kjønn ut fra sin egen opplevelse, og en kan risikere at søkere endrer kjønn for å komme inn på ønsket studium, for deretter å endre tilbake.

Vennlig hilsen

Halvard Haukeland Fredriksen
visedekan for utdanning

Christine Stoltz Olsvik
assisterende fakultetsdirektør

Ida Fauskanger

Referanse

2022/18546-LISKR

Dato

07.02.2023

Svar fra det samfunnsvitenskapelige fakultet: Høring NOU 2022: 17 veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskoler

Vi viser til oppmoding om innspill til høring om forslag til ny modell for opptak til universiteter og høyskoler. Det samfunnsvitenskapelige fakultet har drøftet saken i instituttledergruppen, og fått skriftlige innspill i saken fra institutt for sosialantropologi, institutt for økonomi og institutt for informasjons- og medievitenskap.

Fakultetet er generelt sett positive til ønsket om å effektivisere et komplekst og uoversiktlig opptakssystem. Utvalget kommer med mange interessante og forslag som gir et godt grunnlag for å vurdere revideringer og endringer i regelverket for opptak til høyere utdanning.

Kommende studenter bruker i dag mye tid og ressurser for å komme inn på ønskede studieretninger, og utvalget peker på at dette kan være samfunnsøkonomisk lite lønnsomt. Forslag som kan bedre gangen fra videregående utdanning til høyere utdanning er derfor velkomne. Utvalgets forslag oppfattes i det store og hele å være et bidrag i den retning.

Utvalget er klar på at hovedveien til høyere utdanning fortsatt skal være generell studiekompetanse fra videregående oppæring, og være karakterbasert. Det skal likevel fortsatt være en alternativ vei inn via 23/6 regelen. Det støtter vi.

De viktigste endringer som foreslås er å fjerne muligheten for å forbedre karakterer, fjerning av ekstrapoeng for fagvalg, kjønn og alder, samt videre utdanninger. Derrest foreslås innføring av 80-20 som kvoter ved opptak (det som nå er 50-50, med en annen utforming), ved at kun førstegangskarakter som skal gjelde i en 80-kvote, mens opptaksprøve innføres i den resterende 20-kvoten. Det er uenighet i utvalget om førstegangstjeneste skal telle. Det foreslås også at søkere gis et tidligere svar på opptaket.

Gjeldende system og regler for opptak oppfattes generelt som effektivt gjennomført, men problemet er altså at det brukes mye ressurser av enkeltpersoner for å forbedre sin relative posisjon i opptaket. Det er rimelig å hevde at dette er en sløsing med tid og ressurser, men samtidig kan det oppfattes som rettferdig og rimelig at man skal kunne ha mer enn en sjanse for å kunne komme inn på sine prefererte studier. Et viktig spørsmål er da om en opptaksprøve, som en standardisert prøve, er tilstrekkelig og rettferdig for å sikre dette.

Fordelen med en slik prøve er at den tilsynelatende gir like muligheter for alle, altså at den for et gitt faglig nivå gjør at man stiller likt uavhengig av bakgrunn. Det er imidlertid ikke

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

åpenbart tilfellet, siden en vil kunne tenke seg at det vil være mulig å lære seg hvordan best besvare slike prøver. Da vil det kunne ha noe av den samme sosialt uheldige effekten knyttet til mulighet for å ta opp igjen fag, som nok også favoriserer de som har best betalingsevne for ekstra undervisning og eksamener ved private skoler. Likevel er det grunn til å tro at en opptaksprøve vil skille mindre etter sosial bakgrunn enn det som blir effekten av kostnader ved å ta opp igjen eksamener. Således synes en sikkerhetsventil ved en opptaksprøve å være en god ide, selv om det synes noe uklart hvordan den skal gjennomføres og hvordan det skal sikres at en slik prøve er i stand til å teste generell studiekompetanse.

Det må likevel vurderes nærmere størrelsen på denne kvoten, også hvorvidt den bør økes ut over 20%, som kan gi et for trangt nåløy for å kunne få en ny sjanse. På den annen side vil en for stor kvote kunne redusere incentiver til å oppnå gode karakterer i videregående skole.

Det er viktig å vurdere nærmere hva som blir effekten på karakterkravene fra videregående skole, og om det kan ramme urettferdig og sosialt skjevt. Det er rimelig å tenke seg at en stor kvote, 80%, for førstegangsvitnemål, uten å få ny sjanse, vil føre til større karakterpress. Det vil forventes å gå ut over dem som sliter med tilpasning og en organisert læresituasjon i ungdomsårene. En annen effekt er at det kan gi grobunn for mer private løsninger, enten via private skoler eller ekstra private undervisning for dem som har ressurssterk bakgrunn.

Samlet sett så står en overfor en tradisjonell avveining mellom effektivitet og rettferdighet. Det vil være enkelt hvis disse drar i samme retning, men det er ikke åpenbart. Utvalgets forslag synes å bidra til mer effektiv ressursbruk knyttet til overgangen mellom videregående opplæring og høyere utdanning. Det er en ønsket effekt hvis forslaget vil føre til at det brukes mindre tid på å ta opp igjen fag og til tidsbruk som kun forbedrer relativ posisjon i opptaket. Det er imidlertid uklart i hvilken retning fordelings effekter (rettferdighet) vil virke. Gitt at nåværende opptaksregler fungerer rimelig godt, men trenger justeringer i den retning utvalget forslår, vil vi hevde at avgjørende vekt bør legges på en vurdering av om systemet virker sosialt rettferdig, og gir søkere mest like muligheter uavhengig av bakgrunn.

Noen av fagmiljøene ved fakultetet, spesielt de praktiske mediefagene, har tidligere ønsket å utrede muligheten for å ha spesielle opptakskrav med kvoter, som f.eks. kan være basert på rangering av motivasjonsbrev eller arbeidsprøver. Forslaget om å basere opptaket på karakterer fra videregående (80%) og en standardisert opptaksprøve (20%) gjør dette vanskelig. På de praktiske mediefagene vil det nye forslaget for innskrenking i handlingsrom ved opptak kunne føre til at studentmassen vil bli for homogen.

Vi støtter forslag om å fjerne tilleggspoeng for kjønn, alder og videre utdanninger, men mener det må gis mulighet for å sikre en rimelig kjønnsbalanse i enkeltutdanninger (eks. helsefag).

Vi mener også det er gode grunner for ikke å gi tilleggspoeng for førstegangstjeneste, og folkehøyskoler. Siden det nå er et mer selektert opptak til førstegangstjeneste, vil gjennomført førstegangstjeneste neppe være sosialt nøytralt. Tilsvarende antas også å gjelde for folkehøyskole.

Vennlig hilsen

Jan Erik Askildsen
dekan

Alette Gilhus Myklebust
fakultetsdirektør

Vedlegg

- 1 Innspill fra Institutt for økonomi
- 2 Innspill fra institutt for informasjons- og medievitenskap
- 3 Innspill fra institutt for sosialantropologi

NYTT OPPTAKSSYSTEM FOR UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

Innspill fra institutt for økonomi

Bakgrunnen for forslaget synes å være en bekymring til at enkelte studenter bruker uforholdsmessig store ressurser på å komme inn på et studium. Summen av ulike tilleggspoeng som er mulig å oppnå har etter hvert blitt veldig stor, og regelverket framstår som komplekst og fragmentert. Vi ser et åpenbart behov for opprydning i regelverket. Når det er sagt, mener vi at utvalget går alt for langt i sine forslag. Våre overordnede kommentarer er:

- Forslaget til nytt opptakssystem synes å overfokusere på det at medisinstudenter og andre på prestisjestudier kan måtte gå i mange år for å komme inn på et studium. Dette burde vært løst uten å ødelegge systemet for det store flertallet av fag. En mulighet er flere studieplasser i fag der det er svært stor søkning og der samfunnet har behov for kompetansen.
- Både for universitetssystemet som helhet og for samfunnet er det svært viktig at unge mennesker med middels karakterer får en andre sjanse litt senere i livet. Gjennomsnittskarakter fra videregående ligger rundt 4.0. Med dette karakternivået er det et relativt lite utvalg av studier som er åpne på de sentrale byuniversitetene.
- Opptakskravene vil kanskje synke når det blir flere plasser basert på førstegangsvitnemål. Men mange vil likevel bli utestengt på permanent basis. Halvparten av ungdomsbefolkningen går på studiespesialisering og halvparten av disse får karakterer som gjør det svært begrenset hvilke fag de kan gå på. Dette kan bli et stort samfunnsproblem.
- Det blir viktigere enn før å få gode karakterer på videregående. Dette vil medføre flere private løsninger og kanskje inflaterte karakterer.
- Opptak via opptaksprøver kan slå ganske tilfeldig ut. Det kan komme private tilbud som driller folk for opptaksprøver slik at dette blir en sosialt skjev rekrutteringsmekanisme.
- Det burde vært vurdert hvilke veier til ekstrapoeng som burde vektas opp og ned. Man kunne for eksempel gitt poeng for både utdanning, folkehøyskole og militærtjeneste, i stedet for en av delene.
- Årsstudier gir faglig bredde og forberedelse til studiehverdagen og det oppmuntres i liten grad til studier som vei inn i et attraktivt studieprogram. Oppvekting av noen slike elementer vil samtidig nedvekte gjentak av karakterer, som i noen tilfeller er et problem. For elever med dårlige karakterer fra videregående kan gjentak av karakterer være en bra forberedelse til studier.

Universitetet i Bergen

Referanse

2023/1156-JOAHA

Dato

02.02.2023

Innspill til høring fra Institutt for informasjons- og medievitenskap

Viser til brev fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet datert 18.01.23, hvor instituttene bes gi innspill på høringen om forslagene i «NOU 2022:17 Veier inn – ny modell for opptak til universiteter og høyskoler».

Fagmiljøene ved instituttet har vurdert innholdet, og spesielt de praktiske mediefagene våre er kritiske til det som foreslås. Både bachelorprogrammene i journalistikk og film- og TV-produksjon har tidligere ønsket å utrede muligheten for å ha spesielle opptakskrav med kvoter, som f.eks. kan være basert på rangering av motivasjonsbrev eller arbeidsprøver. Dette for å kunne sikre at man ikke bare rekrutterer kandidatene med best karakterer fra videregående, men også finner dem som er spesielt motivert eller evnerike på de ulike fagfeltene.

Forslaget om å basere opptaket på karakterer fra videregående (80%) og en standardisert opptaksprøve (20%) fjerner oss enda lenger fra dette, og mer eller mindre lukker den døren for godt. Selv om instituttet også forstår behovet for en opprydning og forenkling av systemet, frykter vi at de foreslåtte tiltakene, spesielt siden mulighetene for å samle opp ekstra poeng og/eller forbedre karakterene fjernes, effektivt stenger veien inn til våre programmer for potensielle fagtalenter.

Dertil kommer at vi også har et samfunnsansvar for å sikre mangfold blant fremtidens journalister. Det mulighetsrommet vi har til å arbeide målrettet for å sikre dette mangfoldet er i dag lite, og blir vesentlig mindre med det forslaget som foreligger.

På de praktiske mediefagene vil det nye forslaget for innskrenking i handlingsrom ved opptak kunne føre til at studentmassen vil bli for homogen, med overvekt av 19-åringer med superkarakterer fra videregående, men med mindre livserfaring. Dette er negativt for læringsmiljøet på grunn av homogeniteten, erfaringsgrunnlaget og kunnskapen om de praktiske håndverkselementene i utdanningen, og kan i sin tur føre til en svært liten representativ journalistmasse.

Instituttet er også bekymret på vegne av våre potensielle søkere, som allerede opplever stort karakterpress og høyere grad av psykisk uhelse enn tidligere på videregående skole. Det nye systemets forslag om at opprinnelig oppnådd karakter er endelig, og at man har begrensede muligheter til å forbedre ens opptaksgrunnlag i etterkant av oppnåelse av generell studiekompetanse, kan legge ytterligere sten til byrden for en allerede presset gruppe.

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Institutt for informasjons- og
medievitenskap
Telefon 55589100
post@infomedia.uib.no

Postadresse
Postboks 7802
5020 Bergen

Besøksadresse
Christiesgate 15
Bergen

Saksbehandler
Joakim Dahl Haaland
55583316

Vennlig hilsen

Espen Dahle
Administrasjonssjef

Joakim Dahl Haaland
Studieleder

Innspill fra Institutt for sosialantropologi, 6. februar 2023

Vi forstår behovet for en opprydning i regelverket for opptak, særlig i lys av at det nåværende regelverket fremstår som svært komplekst og at summen av ulike tilleggspoeng det er mulig å oppnå har blitt svært stor.

Institutt for sosialantropologi ser likevel med bekymring på de mulige konsekvensene som det foreliggende omfattende forslaget kan få. Vi støtter derfor innspillene fra Institutt for økonomi i denne saken.

I tillegg har vi følgende kommentarer til forslaget til nytt opptakssystem:

- Selv om forslaget vil kunne resultere i at opptakskravene går ned, vil man likevel risikere at det blir svært begrenset hvilke fag ungdomsbefolkningen med middels karakterer kan søke seg til. Dette kan bli et stort samfunnsproblem, særlig med tanke på at «late bloomers» **aldri vil få en reell sjanse** i utdanningssystemet.
- Forslaget vil derved kunne **forsterke sosiale skjevheter**. Dette gjelder ikke bare på den måten at det kan komme **private tilbud** som trener for opptaksprøver, men også ved at ungdommer fra familier med god økonomi kan få hjelp hjemme og fra privatundervisere med skolearbeidet og slik bli permanente karakter- og utdanningsvinnere, mens ungdommer som ikke får slik hjelp og støtte hjemme vil bli permanente karakter- og utdanningstapere. Hvilket hjem man kommer fra kan slik bidra til å forme hvilken utdanningsmulighet man får senere.
- I NOU sin sammenligning av Norges opptakskravspraksis med andre lands praksis, ser det ut til at utvalget glemmer at i Norge har skolen lenge vært tiltenkt å **fremme sosial mobilitet, mangfold og inkludering**, og at utdanning blir sett som et av de viktigste tiltakene for å redusere **sosioøkonomisk ulikhet** i det norske samfunnet. Det foreslåtte opptakssystemet ser ut til å i liten grad ta denne rollen til skolen og utdanning på alvor da det risikerer å øke betydningen til hvilken familie man kommer fra for hvilke muligheter man får senere i livet.
- Videre kan det bli et stort problem at **karakterpresset** som mange allerede opplever i de videregående skoleårene **vil bli enda tøffere**. I den forbindelse vil vi minne om at **psykisk uhelse** blant de unge allerede er et stort problem **som også bidrar til sosial ulikhet**.
- Det er svært strenge fraværsregler på videregående skole, og vi ser med bekymring på hvordan forslaget kan slå ut i forhold til **ungdommer med sykdom** av ulik karakter og hyppighet, kronisk sykdom, spiseforstyrrelser eller lignende. Hvordan vil disse

menneskene bli ivaretatt dersom de for eksempel får dårlige karakterer som resultat av mye fravær, eller ikke karakter i det hele tatt?

- For mange unge er ungdomstiden er periode der de utvikler interesser også utenom skolearbeidet, som for eksempel innen musikk, idrett, politikk, kunst o.s.v., blant annet ved videregående skoler som tilbyr ekstra undervisning innen slike interessefelt (ofte med 10 timer ekstraundervisning i uken). Slik vi ser det vil det foreliggende forslaget gjøre det viktigere enn noen gang å få gode karakterer. Indirekte vil dette **fraråde unges engasjement for andre interesser enn skole**. Det vil kunne gi en fattigere ungdomsbefolkning ettersom det vil kunne snevre inn ungdommenes **interessefelt, engasjement og kreativitet**, som vil over tid kunne føre til et **mindre kreativt** samfunn.
- Det er uklart i forslaget **hva opptaksprøven skal bestå i**, hvordan denne skal gjennomføres og hvor ansvaret skal ligge. Vi vil understreke at resultater fra opptaksprøver kan slå svært tilfeldig ut, og vi stiller oss tvilende til at dette kan danne et godt og rettferdig utgangspunkt for opptak.
- Dersom Universiteter og høyskoler skal stå for opptaksprøvene vil dette innebære **omfattende merarbeid** for de vitenskapelig ansatte, og det bør følge med ekstra bevilgninger for å kompensere for dette.
- Til sist vil vi foreslå en enklere løsning: **sette en maks-grense** for hvor mange ganger man kan ta opp et fag (for eksempel maks tre ganger). Dette vil kunne ivareta flere av de negative utfallene vi mener at dette NOU-forslaget kan medføre for ungdom i Norge i dag.

Cecilie Ødegaard

Nestleder på Institutt for Sosialantropologi

Synnøve Bendixsen

Leder på Institutt for Sosialantropologi

UNIVERSITETET I BERGEN

Det psykologiske fakultet

Universitetet i Bergen

Referanse

2022/18546-FRR

Dato

06.02.2023

Svar fra Det psykologiske fakultet: høring om NOU 2022: 17 Veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskoler

Vi viser til brev fra 5. januar 2023, der fakultetene inviteres til å gi innspill på NOU 2022:17 *Veien inn – ny modell for opptak til universiteter og høyskoler*.

Det psykologiske fakultet har sendt saken på høring til sine institutt og sentre. Ved høringsfristens utløp 6. februar 2023 har vi mottatt høringsuttalelse fra en forskningsgruppe ved Institutt for pedagogikk som er vedlagt dette brevet

Vennlig hilsen

Yael Harlap
visedekan for utdanning

Ove Christian Borge
fakultetsdirektør

Vedlegg

1 Høringsuttalelse fra forskningsgruppe på institutt for pedagogikk

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Det psykologiske fakultet
Telefon 55582710
post.psyfa@uib.no

Postadresse
Postboks 7807
5020 Bergen

Besøksadresse
Årstadveien 17
Bergen

Saksbehandler
Frode Randal
55589190

side 1 av 1

Høring NOU 2022: 17 Veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskoler

Innspill til kapittel 6: Rangering i ny opptaksmodell

Vi støtter utvalgets forslag om karakterbasert opptak som hovedregel. Vi deler også utvalgets bekymring for at det fører til sosial ulikhet at elever med god økonomi kan ta opp igjen fag og forbedre karakterer for å komme inn på studiene med høyere opptakskrav. Men, utvalgets forslag fra kapittel 6, s. 73 som sier: «karakterene fra første gang et fag er bestått, er grunnlaget for rangeringen» er problematisk av flere grunner. Høringsuttalelsen som følger, er knyttet til dette punktet i NOU 2022:17.

Det kommer ikke klart frem av NOU 2022:17 hvor mange (i antall og prosent) søkere av den totale søkermassen som har forbedret karakterene sine for å få opptak i høyere utdanning (HU). Ut ifra tallene som oppgis om hvor mange som tar privatisteksamen for å forbedre karakterer, kan det imidlertid se ut til at dette gjelder ca. 14.000 personer. I 2022 var det litt mer enn 130.000 søkere til høyere utdanning via samordna opptak. Med utgangspunkt i argumentasjon, statistikk og eksempler i NOU 2022:17, ser det ut til at forslaget om at det ikke lenger skal være mulig å søke med forbedrede karakterer fra videregående opplæring (VGO), er basert på bekymringer for én spesifikk gruppe søkere til noen få prestisjefylte/populære profesjonsutdanninger (primært medisin, rettsvitenskap og psykologi). Hovedutfordringen når det gjelder disse prestisjefylte/populære studiene, nemlig diskrepansen mellom antall studieplasser og antall søkere, vil imidlertid ikke forsvinne eller reduseres ved denne ordningen. Presset og stresset for elevene knyttet til å få gode karakterer i VGO eller utfordringene med at noen unge mennesker søker gjentatte ganger (over flere år) på det samme studieprogrammet, fjernes heller ikke. Det som endres er at rammebetingelsene for unge mennesker til å få gode karakterer i VGO-fag strammes betraktelig inn og at konsekvensen av å ikke få opptak når man søker blir større.

I NOU 2022:17 fremstilles muligheten til å ta opp fag som privatist som en ordning som er med på å forsterke sosiale forskjeller. Forskning viser imidlertid at karakterer først og fremst kan predikeres av hvilken familie man kommer fra og at sosioøkonomiske og sosiokulturelle forhold, som foreldres utdanningsnivå, har svært stor betydning for skoleprestasjoner. Selv i utdanningssystemer som gjennom sin innretning og innhold har en kompenserende effekt, vil sosiale, økonomiske og kulturelle rammebetingelser ha betydning for elevenes skoleprestasjoner og -resultater. Dersom vi tar dette på alvor, vil en ordning hvor det er karakterer fra første gang man består et fag i VGO som utgjør opptaksgrunnlag til HU og muligheten til å forbedre disse karakterene fjernes, ikke ha en utjevnende, men en sementerende effekt på de utdanningsresultater som reguleres av elevenes sosioøkonomiske og sosiokulturelle bakgrunn. Faren for at det som var ment som et utjevnende og samfunnsøkonomisk tiltak kan ha motsatt effekt, er dermed betydelig. De langsiktige konsekvenser for elever som ikke kvalifiserer til opptaksprøvekvote, men som har relativt sett svake resultater fra VGO er, så vidt vi kan se, ikke utredet.

Selv om NOU 2022:17 henviser til «Fullføringsreformen», utredes ikke konsekvensene som fjerning av muligheten til å forbedre karakterer vil ha for undervisning, vurdering, elever og lærere i VGO. Basert på det vi vet fra forskning på «high stake assessment», altså vurderingsordninger som får store konsekvenser, er det grunn til å tro at forslaget kan få uheldige følger for både elever, lærere og videregående skole. Konsekvensene forslaget har for VGO utredes ikke og vi nevner derfor noen:

Hvis elever i VGO ikke skal ha mulighet å forbedre karakterer, vil dette føre til et økt prestasjonspress VGO. NOU 2022:17 nevner kort denne problematikken, men velger å ikke ta dette i betraktning når ordningen diskuteres. I og med at vi vet at prestasjonspresset allerede er høyt for mange elever i VGO, vil endringen være uheldig både for elevenes læring og deres psykiske helse. I tillegg vil elever som av ulike årsaker ikke klarer å prestere i tråd med sitt potensiale i løpet av VGO, få avgrenset sine muligheter til utdanning og dermed også arbeid senere i livet. En sjanse til å forbedre karakterer fra VGO er altså et viktig alternativ som bør være tilgjengelig.

«Fullføringsreformen» og Meld. St. 21 (2020 – 2021) indikerer endringer i eksamen i VGO. Hvilke endringer i eksamen og vitnemål som blir iverksatt, vil ha betydning for hva som faktisk utgjør grunnlaget for opptak til høyere utdanning. Det er derfor essensielt at ev. nye vurderings- og eksamensordninger i VGO er ferdig utredet, utviklet og bestemt FØR man ev. gjør endringer i grunnlaget for opptak til HU

«Fullføringsreformen» medfører at videregående skoler får større ansvar for at elever faktisk fullfører VGO. Hverken «Fullføringsreformen» eller i NOU 2022:17 tar høyde for det samlede og økte presset dette, kombinert med forslaget om at karakterene fra første gang et fag er bestått skal utgjøre grunnlaget for opptak til HU, vil medføre for ledere og lærere i videregående skoler. For videregående skoler/lærere vil innskrenking av elevers mulighet til å forbedre karakterene i bl.a. føre til et press som kan få en rekke konsekvenser:

- a. Skolen blir mer opptatt av å undervise opp mot spesifikke vurderingssituasjoner ('teaching to the test'). Forskning viser at denne type undervisning bl.a. hindrer undervisningskreativitet og -utvikling. Når det profesjonelle rommet til læreren blir begrenset på denne måten, blir kvaliteten på utdanningen også dårligere.
- b. Lærere kan bli fristet til å gi elever bedre karakterer enn de skulle hatt. Spesielt i private videregående skoler som er avhengige av å selge sine studieplasser, vil det å kunne garantere gode karakterer (på det ene forsøket elevene har) kunne bli et sterkt fokus. På sikt fører dette til karakterinflasjon.
- c. Lærere vil kunne oppleve dilemma rundt det å råde elever til å ikke fullføre et fag, men heller utsette avsluttende eksamen/vurdering til eleven er klar for å få en karakter som en tenker seg gjenspeiler elevens potensiale. På skolenivå kan en dermed risikere at flere elever vil bruke lenger tid en strengt tatt nødvendig på å fullføre VGO. Selv om «Fullføringsreformen» innebærer at elever kan bruke så lang tid som nødvendig på å fullføre VGO, vil kravet om at opptak til HU skal baseres på karakteren fra første gang et fag er bestått, kunne forlenge tiden det tar for elevene å fullføre videregående. Dermed flyttes tidsbruk på å få gode nok karakterer fra årene etter videregående skole til VGO. Når det gjelder elever i private videregående skoler, vil elevenes økonomi bli en ekstra faktor i vurderingen av når eleven får avsluttende vurdering i et fag.

Alle disse konsekvensene står i direkte motsetning til den kvalitetshevingen i VGO regjeringen ønsker å oppnå med «Fullføringsreformen»

Dersom intensjonen som ligger bak forslag om å fjerne muligheten til å forbedre karakterer fra VGO egentlig handler om å disiplinere både elever og lærere i videregående skole til å jobbe mer målrettet og mer effektivt, er dette direkte skadelig for skolens mandat til å bidra til bærekraftig og demokratisk utvikling. Dette mandatet krever rom for både ungdom og voksne til å jobbe kreativt, prøve og feile – og prøve igjen. Forslaget vil med andre ord berøre kvaliteten i videregående opplæring på en måte som står i motsetning til flere sentrale intensjoner i «Fullføringsreformen».

Universitetet i Bergen

Referanse

2022/18546-BIG

Dato

07.02.2023

Svar fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet: Høring om NOU 2022: 17 Veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskoler

Vi viser til brev fra 5. januar 2023, der fakultetene inviteres til å gi innspill på NOU 2022:17 *Veien inn – ny modell for opptak til universiteter og høyskoler*.

Fakultetet er i hovedsak positive til ny modell for opptak med karakterkvote fra videregående skole som utgjør 80 prosent av studieplassene, og en opptaksprøvekvote på 20 prosent. Fakultetet er videre positiv til at spesielle opptakskrav (for eksempel realfagskrav) ved opptak til studier videreføres.

Fakultetet støtter også at ekstrapoeng for alder og kjønn fjernes, og at det innføres egne kvoter for å sikre kjønnsbalanse på aktuelle studieprogram. Fakultetet ønsker derimot ikke at tilleggspoeng for realfagspoeng fjernes, da dette er et viktig virkemiddel for å styrke realfagskompetanse i samfunnet.

Tilleggspoeng for realfag

Forslaget i utredningen er at tilleggspoeng for realfag skal fjernes sammen med blant annet poeng for alder og folkehøgskole. Det argumenteres med at dette er en forutsetning for modellen, og at dersom enkelte poeng blir videreført vil dette gi urimelig høy uttelling for enkelte søkergrupper.

Selv om det legges opp til at spesielle opptakskrav ved opptak til studier skal kunne beholdes (for eksempel krav til REALFA til realfagsstudier), kan bortfall av tilleggspoeng for realfag ha konsekvenser for elevers valg av fordypning (i 3.-klasse) i realfagene. Krav til realfag sikrer et minimumskrav av emner i realfag, men kun fordypning i ett realfag. Det er få elever som velger full fordypning i flere realfag, da de anser det som mer krevende å få god karakter i disse fagene. Vi kan derfor forvente at elever velger vekk fordypning innen realfag dersom muligheten for tilleggspoeng tas bort. Intensjonen da realfagspoeng ble innført var at samfunnet trenger flere med realfaglig kompetanse, sånn sett fungerer realfagspoeng som et insentiv og virkemiddel på en annen måte enn andre tilleggspoeng som for eksempel alderspoeng. Utredningen viser også til at Kompetansebehovsutvalget peker på at det er viktig for samfunnet at tilstrekkelig antall ungdom velger realfag i videregående opplæring, også utover den enkeltes behov for kompetanse for videre studier.

Utredningen trekker også fram en risiko med forslaget om at karakterer i nye fag tatt etter videregående skole kan telle til utdanningene som har dette som opptakskrav. Elever kan velge å utsette realfag til etter videregående opplæring fordi de tror at det er lettere å oppnå

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Det matematisk-naturvitenskapelige
fakultet
Telefon 55582062
post.mnfa@uib.no

Postadresse
Postboks 7803
5020 Bergen

Besøksadresse
Realfagbygget, Allégt. 41
Bergen

Saksbehandler
Birthe Gjerdevik
55583488

gode karakterer ved å ta bare ett eller to fag, sammenlignet med et fullt videregående løp. Fakultetet mener at dette kan unngås dersom man beholder tilleggspoeng for realfag. Dette kan være en «kompensasjon» for å velge fag som anses som vanskeligere å få god karakter i, og kan sikre at flere velger å ta realfag i løpet av normert tid på videregående skole. På den måten kan en unngå at flere planlegger å ta realfag etter videregående opplæring, og dermed velger å bruke lenger tid på videregående opplæring.

Utredningen viser videre til at «utfordringen med realfags- og språkpoeng er at noen elever i videregående opplæring kan velge vekk relevante fag for senere studier fordi de trenger disse poengene for å komme inn. Utvalget har for eksempel fått innspill om at en del elever som ønsker å studere rettsvitenskap, velger realfag istedenfor samfunnsfag på grunn av poengene.» Fakultetet kan ikke finne støtte til dette i forskning, derimot viser en utredning fra NIFU til at å skaffe seg realfagspoeng for å komme inn på attraktive studier som ikke er realfagsorienterte, ikke framstår som et utbredt fenomen i deres materiale:

<https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/282978/NIFUSTEPArbeidsnotat2005-14.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.49

På dette grunnlag mener fakultetet at tilleggspoeng for realfag bør opprettholdes.

Rangerende opptaksprøver

Utvalget foreslår at elevene ikke skal ha mulighet til å forbedre karakter i fag de har på vitnemålet, men alternativt skal kunne søke seg inn gjennom en ordning med rangerende opptaksprøver. Slik fakultetet forstår utredningen vil det være et krav at søkerne har avlagt fagene som kreves som spesielle opptakskrav til utdanningene (eks. realfagskrav) i løpet av videregående skole, og at den rangerende opptaksprøven skal være generell og standardisert.

Utredningen viser til at generelt sett vil karakteren i de fleste fag i videregående opplæring ha like stor betydning for om en student faller fra underveis i høyere utdanning eller ikke, men at unntaket er noen realfag på høyt nivå som har sammenheng med gjennomføring i natur- og teknisk-vitenskapelige utdanninger. Gitt dette, stiller fakultetet spørsmål om det hadde vært hensiktsmessig at de rangerende opptaksprøvene også kan teste for disse realfaglige kompetansene, eller om det bør opprettes egne rangerende opptaksprøver for utdanninger med realfag som spesielle opptakskrav. For studentene er kompetanse i realfag fra videregående skole en helt nødvendig forutsetning for å følge MNT-emner som holder et godt internasjonalt nivå.

Fakultetet vil også til slutt påpeke at det at muligheten for å forbedre karakterer fra videregående opplæring fjernes kan føre til at kvinner får en fordel framfor menn. Selv om rapporten viser til at gutter generelt sett gjør det bedre på rangerende opptaksprøver, vil ikke dette være en like stor del av opptaksgruppen til høyere utdanning.

Vennlig hilsen

Sigrunn Eliassen
Visedekan for utdanning

Elisabeth M. Lysebo
fakultetsdirektør

Referanse

2022/18546-HISK

Dato

09.02.2023

Svar fra KMD: Høring om NOU 2022: 17 Veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskoler

Det vises til brev fra 5. januar 2023, der fakultetene oppfordres til å gi innspill på NOU 2022:17 *Veien inn – ny modell for opptak til universiteter og høyskoler*.

KMD har vurdert utvalgets forslag til kvalifisering for opptak (kap.5), rangering av kvalifiserte søkere (kap. 6), og organisering av opptaksarbeidet (kap.7), med utgangspunkt i våre grunnutdanninger:

Studieprogram	Omfang	Opptaksordning	Søknadsfrist	Tidspunkt/ prøver
Bachelor i utøvende musikk eller komposisjon	240 sp (4 år)	Lokale opptaksprøver (utøvende/skapende)	15.12	Uke 10 (Prøvespill, intervju, teori/gehørprøver, første runde uke 3 og 4)
Bachelor i kunst	180 sp (3 år)	Lokale opptaksprøver (skapende)	15.04	Uke 17: Portfoliovurdering Uke 19/20: intervjuer
Bachelor i design	180 sp (3 år)	Lokale opptaksprøver (skapende)	15.04	Uke 17: Portfoliovurdering Uke 22: intervjuer
Integrert femårig masterprogram i musikkterapi	300 sp (5 år)	Samordna opptak + lokale opptaksprøver	15.04	Uke 21 Opptaksprøver: Intervju, prøvespill
Bachelor i musikkvitenskap	180 sp (3 år)	Samordna opptak	15.04	-

Kvalifisering – grunnlag for opptak

Utvalget fremhever at GSK er hovedveien inn i høyere utdanning, men beskriver også flere unntak og mulige alternativer. De utøvende og skapende studieprogrammene ved KMD har fagspesifikke opptaksprøver som grunnlag for opptak. Det er lange tradisjoner for hvordan dette gjennomføres i våre fagfelt, med innarbeidede rutiner for opptaksprosesser både nasjonalt og internasjonalt. Pr i dag har de utøvende og skapende studiene ved KMD mulighet til å unnta søkere fra kravet om GSK, jf §4-9 i *Forskrift til opptak til høgre utdanning*. Søkernes ferdigheter og potensiale for gjennomføring av studier og fremtidig yrkeskarriere blir prøvd gjennom fagspesifikke opptaksprøver (jf NOU s. 61).

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

KMD ser at utvalget foreslår at de samme unntakene opprettholdes også i en ny opptaksmodell. KMD støtter dette, selv om vi normalt krever at søkerne skal ha GSK eller tilsvarende, for å kunne fremstille seg for de fagspesifikke opptaksprøvene. Dette skal sikre en god grunnkompetanse som er nødvendig for å kunne følge studieløpet, og programmenes ulike deler.

Utvalget foreslår å endre 23/5-regelen til 23/6. KMD bruker i liten grad 23/5-regelen i dag, ettersom vi har mulighet til å gjøre unntak fra GSK-kravet i opptaksforskriften. For KMD sin del har denne endringen derfor ikke betydning.

Utvalget skriver at utdanningstilbudet skal bygge videre på den kompetansen søkerne har med seg fra videregående skole, og at det skal være mulig for søkerne å fortsette direkte på høyere utdanning (eks NOU s.71). For opptak til KMD sine utøvende og skapende studier er de faglige kvalifikasjonene ved opptaksprøvene utslagsgivende. Eksempelvis kan ikke kvoter av søkere med førstegangsvitnemål sikre at de best kvalifiserte for studiet får studieplass.

Rangering av kvalifiserte søkere

Utvalget beskriver flere ordninger for rangering, i tilknytning til ulike utdanninger og kvalifikasjonskrav for opptak. NOU s. 79 viser bl.a. til at kunstutdanninger må rangere søkere på grunnlag av opptaksprøver, fordi resultatene fra videregående opplæring ikke er relevante for å vurdere hvem som er best egnet.

Alle KMDs program, med unntak av Bachelorprogrammet i musikkvitenskap, har et utøvende/skapende kjerneområde som bare kan vurderes gjennom de fagspesifikke opptaksprøvene. For musikkterapi er opptaksprøven et kvalifikasjonskrav, for de andre studiene foretas rangering på grunnlag av opptaksprøvene alene, jf opptaksforskriften §7-14. Det femårige integrerte masterprogrammet i musikkterapi, har en kombinert opptaksordning med karakterpoeng (SO), og disse alternative tilleggskriteriene i opptaksprøvene (jf NOU s 68).

Når kvalifiserte søkere skal rangeres for opptak, er det flere tilleggskriterier som KMD må ta høyde for. For utøvende musikk er vi avhengig av instrumentbesetninger for samspill og ensembler. De utøvende/skapende studieprogrammene har individuell veiledning med høy faglig spesialiseringsgrad. Sammensetning av studentgruppene ved opptak må vurderes også med tilgang på spesialiserte læringsressurser, utstyr og lokaler. Dette er viktige studiekvalitative hensyn, og er grunnleggende for et godt læringsmiljø for studentene våre. (eks NOU, s.78 *Supplerende kriterier*)

Utvalget viser til opptaksforskriften § 7-14, som sier at enkeltstudier som har opptaksprøve som spesielt opptakskrav, kan bruke denne for å rangere søkere. KMD støtter utvalgets forslag om å videreføre denne.

Organisering av opptaksarbeidet

Majoriteten av KMDs studieportefølje er ikke organisert under Samordna opptak. KMD samarbeider nasjonalt med institusjoner som tilbyr tilsvarende utdanninger, og gjennom *UHR-kunst, design og arkitektur* og underliggende fagorgan.

For utøvende musikk/komposisjon har opptakssamarbeid mellom norske institusjoner lange tradisjoner gjennom *Nasjonalt fagorgan for utøvende og skapende musikk*, både med fastsetting av opptakskrav/repertoarkrav, søknadsfrister, fremdriftsplan, informasjon om ventelister, mm. KMD ønsker et tilsvarende, tettere opptakssamarbeid for kunst og design, gjennom *UHR-kunst, design og arkitektur*, og relevante fagorgan.

Utvalget foreslår også at SO bør legge til rette for at flere av grunnutdanningene som pr i dag er utenfor SO, skal kunne organiseres under SO i fremtiden. Videre at dette formaliseres i opptaksforskriften. KMD er åpen for en slik vurdering, men med klare forbehold. Dersom dette skal være hensiktsmessig for de kunstfaglige utdanningene, forutsettes bl.a. at et samordnet opptak avgrenses til disse fagområdene, og tar høyde for de omfattende prøvene og spesialiserte opptaksprosessene som her gjelder.

Det har tidligere vært arbeidet med et grunnlag for et samordnet opptak for utøvende musikk. I tidligere SAK-prosesser har det vært en intensjon at institusjonene skulle vekte sine ulike profiler og faglige spesialområder. Det kan medføre at ulike kriterier legges til grunn for opptaksprøvene og vurdering av søkerne ved de enkelte institusjonene. Dette er utfordrende i en samordnet opptaksmodell, dersom det eksempelvis skulle være aktuelt med en nasjonal opptakskomite.

Samarbeidet institusjonene har pr i dag regulerer felles frister for utsending av tilbud og felles løsninger som kan tjene søkerne, studiene/fagområdet og institusjonene på best mulig måte.

KMD oppfatter generelt at NOU 2022:17 *Veien inn – ny modell for opptak til universiteter og høyskoler* fremmer flere gode forslag til en fremtidig ny opptaksmodell, og at det som i dag gjelder for opptak til utøvende/skapende kunstfaglige utdanninger blir foreslått å videreføres.

Vennlig hilsen

Åsil Bøthun
prodekan utdanning

Hilde Skare
seniorrådgiver

Universitetet i Bergen

Referanse

2022/18546-ELVIK

Dato

13.02.2023

Svar fra Det humanistiske fakultet: NOU 2022: 17 Veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskoler

Vi viser til brev fra 5. januar 2023, der fakultetene inviteres til å gi innspill på NOU 2022:17 *Veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskoler*.

Fakultetet er positive til at dagens opptaksordning fornyes, både med tanke på forenkling og for å sikre en mer rettferdig tilgang til populære studier. Opptaksutvalget foreslår flere endringer som skal fremme dette.

Blant de viktigste er at utvalget foreslår å fjerne muligheten for å forbedre karakterer på fag man allerede har fra videregående skole. Utvalget foreslår også å fjerne alle tilleggspoeng (fagvalg, alder, tilleggsutdanning, m.m.), slik at det kun er karakterer som teller med i rangeringen.

I tillegg foreslås det å innføre en opptaksprøvekvote på 20 prosent. Opptaksprøven skal være en standardisert prøve som gir søkere mulighet til å forbedre rangeringsgrunnlaget sitt, og vil erstatte dagens ordning med at søkere tar opp igjen fag eller tar nye fag som utløser tilleggspoeng.

Det er viktig for fakultetet at en ny opptaksordning bygger på prinsipper om likebehandling og at opptakssystemet bidrar til sosial utjevning. Vi er enig i at det er behov å gjøre tiltak for å unngå at enkeltpersoner bruker flere år på å samle tilleggspoeng og forbedre karakter fra fag på videregående skole. Ordningen med en standardisert opptaksprøve kan bidra til å løse dette. Det er likevel viktig å være oppmerksom på at fokus kan flyttes fra å forbedre karakter i videregående til å forbedre resultatene i opptaksprøven. Det må derfor følges nøye med på om ordningen har den tilsiktede effekten over tid.

Det er også grunn til bekymring for at karakterpresset i den videregående skolen kan øke når elevene bare har én sjanse til å få tellende karakter i et fag. Det vil naturlig nok også favorisere de elevene med en fordelaktig sosial bakgrunn.

Utvalget foreslår også å fjerne minimumskravet til karakter i matematikk og norsk for opptak til lektorutdanningene, og at fagene kun bør kreves som bestått. Her har fakultetet tidligere spilt inn i at vi støtter kravet om minimum 40 skolepoeng, og karakteren 3 i norsk og matematikk (2021/18479). Vi mener karakterkrav 3 i norsk er et viktig faglig minstekrav for

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Det humanistiske fakultet
Telefon 55589380
post@hf.uib.no

Postadresse
Postboks 7805
5020 Bergen

Besøksadresse
Harald Hårfagresgt. 1, 2.
etg.
Bergen

Saksbehandler
Ellen Vikersveen
55589368

studenter som skal bli lærere i norsk skole og ønsker derfor å beholde dette i ny opptaksordning. I 2021 ble vi også bedt om å ta stilling til regelen om at søkere kan kvalifisere med 35 skolepoeng og 3 i norsk og 4 i matematikk. Dette mener HF impliserer at høy kompetanse i matematikk er viktigere enn høy kompetanse i norsk.

Vennlig hilsen

Camilla Brautaset
dekan

Kim Ove Hommen
fakultetsdirektør

Høring NOU 2022: 17. Veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskoler #1

Name	Rune Johan Krumsvik
Email	rune.krumsvik@uib.no

Innspill til høring

Høringssvar, NoU'en «Veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskole».

Forskningsgruppen Digital Learning Communities (DLC), UiB

Det er mange forhold som kunne vært løftet frem i et høringssvar ang. NoU'en «Veier inn - ny modell for opptak til universiteter og høyskole». Men vi vil avgrense oss og i denne høringsuttalelsen vil vi kort adressere ett mye omdiskutert tema de siste årene; innføring av kjønnskvolterering på profesjonsstudiet i medisin og profesjonsstudiet i psykologi. Vi vil løfte frem noen argument for dette i lys av kunnskapsgrunnlaget.

Som NoU'en er inne har det vært stabilt over mange år at kvinnene dominerer stort på disse profesjonsutdanningene. Årsakene til dette er komplekse, men i vår bok, Hva vet vi om skoleprestasjoner og artikkelen Gutter er gutter blir det grundig redegjort for dette (se vedlegg). Ett av aspektene som dette kapitlet berører er et interessant funn (ofte kalt den «den blå prikken») som viser at guttene leser like bra som jentene rundt 20-årsalderen, men at dette ikke blir drøftet i særlig grad i NOU-en fra Stoltenbergutvalget. Det adresserer vi i den nevnte boken og hvor vi finner at en del tyder på at modningshypotesen står sterkere enn før (dvs. at jenter i gjennomsnitt modnes både fysisk og kognitivt tidligere enn gutter) og at skolebidraget (dvs. hva skolen gjør for å fremme elevenes læring) må sees i sammenheng med denne.

Det har vært delte meninger om hvorvidt modningshypotesen kan legges til grunn for gutters leseferdigheter. Dette skyldes blant annet at det har vært vanskelig å måle gutters og jenters modenhet. Men en ny studie, hvor nye målemetoder er brukt, viser at gutter i gjennomsnitt kommer senere i puberteten enn jenter (Torvik m.fl., 2021). Også Bruserud m.fl. (2020) og Oehme m.fl. (2020) finner at pubertetsstarten hos norske gutter er 11,7 år, og medianalder for pubertetsstart hos norske jenter er 10,4 år (som er et halvt år lavere enn tidligere antatt). Videre finner Torvik m.fl. (2021) at den ulike pubertetsutviklingen kan forklare halvparten av kjønnsforskjellen i skolekarakterer. Dette er trolig relatert til at psykologisk modning henger sammen med pubertet, og det gjør at elever presterer bedre i skolen både kognitivt og innenfor ikke-kognitive ferdigheter. Mye tyder på at dette har et genetisk og nevrobiologisk opphav, og at disse predisposisjonene slår ulikt ut for gutter og jenter.

I praksis vil dette si at for eksempel elever som har en tidlig pubertet, har et bedre utgangspunkt for skoleprestasjoner. Teorien om at gutter sakker akterut karaktermessig ved at de modnes saktere står dermed noe sterkere enn før - også som følge av ett annet nevrobiologiske særtrekk. Det kalles synaptisk beskjerping, som spesielt i alderen 2-16 år innebærer en utviklingsmessig fininnstilling av hjernen der synapser som ikke fungerer, effektivt blir eliminert i modningsprosessen (Lim m.fl., 2013). Det ble i 2013 avdekket at en andre fase av synaptisk beskjerping inntreffer tidligere hos jenter enn hos gutter. Hos jenter inntreffer denne modningen i 10-12-årsalderen, det vil si på mellomtrinnet, mens den hos gutter inntreffer først i 15-20-årsalderen, altså på videregående. Dette tyder på at jentenes kognitive forsprang utlignes i 16-17-årsalderen (Von Stumm & Plomin, 2015), og at deres forsprang i leseferdigheter er blitt kraftig redusert i forhold til guttene i 21-22-årsalderen (Borgonovi m.fl., 2018, s. 17).

Litt karikert sagt gjør dette at en del gutter blir skikkelig skolemodne relativt sent i utdanningsløpet og omsider knekker skolekoden. Da er imidlertid allerede en del av premissene lagt for avgangskarakterene i ungdomsskolen og «(karakter)kortene delt ut» for prestisjestudiene medisin, tannlege, psykologi og veterinær, siden disse baserer seg på karakterer fra videregående skole, der jentene dominerer stort. Når vi også vet at kombinasjonen av sen modning, sønn av foreldre uten høyere utdanning og fødselsdato sent på året er ugunstig, bør man vurdere tiltak for å dempe noe av denne effekten. Her er det verdt å minne om konklusjonen til Torvik m.fl. (2021): Det er ikke sikkert karaktersetning av umodne elever måler deres akademiske potensial. Som følge av dette er det relevant å vurdere senere skolestart i lys av skolens dannelsings- og utdanningsoppdrag - det vil si hva skolen selv kan gjøre for at begge kjønn skal få en best mulig differensiert og tilpasset opplæring ut fra opplæringsloven. På denne måten tar man også «den blå prikken» mer på alvor.

Men som alle skjønner tar dette lang tid å endre og skulle man innføre senere skolestart i f.eks. 2023 (og ev. andre tiltak) vil disse elevene søke høyere utdanning 2036 og utover. Derfor er det grunn til å vurdere at det en del år fremover er nødvendig med en kjønnskvolterering (sammen med andre tiltak) i favør gutter inntil dette har jevnet seg ut

og man oppnår en noenlunde kjønnsbalanse i disse to profesjonsutdanningene.

Bergen 06.02.2023

Rune Johan Krumsvik
Professor i pedagogikk
Forskningsgruppeleder i DLC
UiB

Referanser

Krumsvik, R.J. (13. mai, 2022). Hvordan ta den blå prikken på alvor. Morgenbladet.

Krumsvik, R. J. (2019). Gutter er gutter. Nytt norsk tidsskrift, 36(2), 115–132.

Krumsvik, R.J. (2021) (red.). Kva vet vi om skoleprestasjoner. Fagbokforlaget

Upload a File

[Morgenbladet skoleprestasjoner.pdf](#)

[Skoleprestasjoner og gutter.pdf](#)

[Gutter er gutter Nytt Norsk Tidsskrift.pdf](#)